

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	41052
Nom	Sistemes naturals i societat
Cicle	Màster
Crèdits ECTS	14.0
Curs acadèmic	2022 - 2023

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
2001 - M.U.Tècn.Gest.Med.Ambient i Territori	Facultat de Geografia i Història	1	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
2001 - M.U.Tècn.Gest.Med.Ambient i Territori	1 - Sistemes naturals i societat	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
SALOM CARRASCO, JULIA	195 - Geografia

RESUM

El mòdul s'organitza en quatre parts, dedicades als aspectes més rellevants de la matèria:

- Part I : Sistemes naturals i sistemes antròpics, processos d'erosió a la Mediterrània
- Part II : Noves pautes territorials d'urbanització i planificació urbana
- Part III : Planificació territorial, problemes ambientals i governança
- Part IV: Planificació territorial en la pràctica

La **primera part** es planteja com una introducció i actualització de coneixements sobre els processos en el medi físic mediterrani i els seus problemes mediambientals més rellevants, amb particular atenció al canvi climàtic.

La **segona part** pretén, d'una banda, analitzar la pauta territorial dominant avui en el desenvolupament dels grans espais urbans, les característiques de la nova ciutat real resultant -la ciutat de baixa densitat o ciutat dispersables, els factors que determinen aquests processos i les importants conseqüències que tenen sobre el territori, en particular les que incideixen sobre el medi ambient. D'altra banda, es planteja explicar el contingut, regulació i pràctica de la planificació urbana.

La **tercera part** explica el contingut, la regulació i la pràctica de la planificació territorial –amb una incidència especial en la Comunitat Valenciana–, mitjançant la qual es tracta de donar coherència als processos d'ordenació i desenvolupament territorial que permeten afrontar els nous problemes, reptes i pautes territorials. La delimitació espacial que suposa la planificació territorial i urbana i les obligacions que estableix amb la seua normativa fixen el marc en què s'ha de desenvolupar ineludiblement la gestió d'un territori. Sense el seu coneixement no és possible l'ús adequat de qualsevol tècnica de gestió.

La **quarta part** realitza, des d'una perspectiva aplicada, una revisió tant de la implementació dels instruments d'ordenació territorial a la Comunitat Valenciana, com dels continguts que donen lloc als conceptes i als processos de la planificació estratègica aplicada als territoris a escala local, municipal o supramunicipal. Finalment, s'analitzen les eines disponibles per incorporar l'adaptació a l'canvi climàtic en l'ordenació del territori i en el conjunt de les polítiques públiques.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No es requereixen

2001 - M.U.Tècn.Gest.Med.Ambient i Territori

- Capacidad de realizar la planificación territorial: análisis, diagnóstico y propuestas.
- Análisis del medio físico de una manera integrada, interrelacionando sus componentes a partir del trabajo de campo y manejo de elementos cartográficos y toma de datos.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seua capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d'estudi.
- Que els estudiants siguen capaços d'integrar coneixements i afrontar la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.

- Que els estudiants sàpiguen comunicar les conclusions (i els coneixements i les raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
- Que els estudiants posseïsquen les habilitats d'aprenentatge que els permeten continuar estudiant d'una forma que haurà de ser en gran manera autodirigida o autònoma.
- Posseir i comprendre coneixements que aportin una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i / o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.

Reconeixement dels processos i de les formes geomorfològics (fluvials, litorals i de vessants) a diverses escales espacials i temporals

Coneixement de les relacions entre la problemàtica ambiental i les formes i els processos de canvi social i les seues percepcions col·lectives

Identificació i interpretació de processos territorials i les seues conseqüències sobre el medi ambient

Coneixement de les competències de les diferents administracions públiques en matèria de protecció ambiental i legislació territorial, a nivell autonòmic, estatal i europeu

Realització d'estudis, interpretació i anàlisi de projectes sobre la planificació territorial del medi rural i urbà

Reconeixement dels problemes associats als processos d'urbanització i les seues implicacions sobre la sostenibilitat

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. L'àmbit mediterrani: Camvi climàtic, acció antròpica i la seua caracterització

Sensibilitat dels sistemes naturals a l'impacte antròpic

Modificacions antròpiques en els sistemes naturals

Caracterització espacial del medi ambient mediterrani: un medi ambient de transició

Història ambiental recent: una intensificació de l'acció antròpica?

Evidències del canvi climàtic a la Comunitat Valenciana: mesures d'adaptació

2. Processos d'erosió de sols

Formes i processos. Interaccions

Processos d'erosió accelerada lligats a l'escorrentia

Processos d'erosió accelerada gravitacionals

Factors protectors del sòl

Influència dels usos el sòl sobre els processos d'erosió

3. El sistema fluvial

- Flux i sediment: gènesi de l'escorrentia, cabal i règim fluvial. Fonts de sediment, transferència i taxes.

- Processos en el caixer: característiques del flux, processos d'erosió i transport.

- Formes dels caixers: controls de la forma del canal, ajustaments, desenvolupament de la plana d'inundació, caixers al.luvials i caixers en roca mare.

- Canvi ambiental. Arxius al.luvials.

- Acció antròpica en caixers, degradació ambiental.

4. El sistema litoral

- Geomorfologia costanera: terminologia.

- Processos costaners: ones, mareas, corrents, vents.

- Formes: platges, fletxes, sistemes *barera-llacuna, dunes, estuaris-deltes.

- L'acció antròpica en la costa.

- El canvi del nivell del mar. El calfament global i els seus efectes en la costa.

5. Noves pautes territorials d'urbanització

Les etapes del procés d'urbanització a Europa i a Espanya. El 'sprawl' urbà (urbanització difusa) i la ciutat de baixa densitat. Característiques de la ciutat de baixa densitat.

Causes que expliquen la formació de la ciutat de baixa densitat.

Les conseqüències de la ciutat de baixa densitat.

Les alternatives a la ciutat de baixa densitat i la seva viabilitat social i política. L'urbanisme com a funció pública. Planificació i gestió urbanística. La distribució competencial constitucional.

El planejament general. El model físic: principals determinacions, concepte i significat. El model de gestió.

El planejament del desenvolupament. Tipus i objectius. Plans parcials i plans de reforma interior.

La delimitació del desenvolupament urbà. El debat sobre el sòl urbanitzable. La valoració del sòl no urbanitzable i la seva regulació.

6. Planificació urbana

L'urbanisme com a funció pública. Planificació i gestió urbanística. La distribució competencial constitucional.

El planejament general. El model físic: principals determinacions, concepte i significat. El model de gestió.

El planejament del desenvolupament. Tipus i objectius. Plans parcials i plans de reforma interior.

La delimitació del desenvolupament urbà. El debat sobre el sòl urbanitzable. La valoració del sòl no urbanitzable i la seva regulació.

7. Planificació Territorial, medi ambient i governança

Planificació territorial. Què és, qui(ns) la fa (n) i per a què se suposa que ha de servir?

Instruments de planificació territorial: revisió i anàlisi crítica.

Dels instruments a la gestió: coherència, interescalearidad i participació.

Nova Planificació Territorial Estratègica, Planificació Incremental i Gestió Basada en Ecosistemes.

Governança Territorial i Urbana. Una perspectiva europea.

Geopolítica i govern del territori a Espanya com a Estat compost: el difícil i llarg camí cap a la governabilitat.

Anàlisi i balanç de bones i males pràctiques: gestió integrada del litoral, política estatal d'aigües i infraestructures, noves formes de governança en l'escala regional-local.

Dels conflictes territorials. Un pas endavant cap a una nova etapa de governança democràtica?

8. Planificació territorial en la pràctica

Les eines de la planificació territorial en la Comunitat Valenciana

Conceptes i processos de la planificació estratègica aplicada a escala local, municipal o supramunicipal

Participació dels actors socials en el pla estratègic

Eixemples pràctics

9. Polítiques territorials d'adaptació al canvi climàtic

-El canvi climàtic al litoral mediterrani espanyol: evidències científiques

-Canvi climàtic i extrems atmosfèrics amb impacte territorial

-Incorporació del canvi climàtic i els riscos climàtics en l'ordenació del territori: eines de treball.

-Processos i polítiques públiques. Context institucional i models de governança en l'horitzó 2030

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	60,00	100
Altres activitats	12,00	100
Seminaris	5,00	100
Pràctiques en aula	5,00	100
Tutories reglades	4,00	100
Elaboració de treballs individuals	100,00	0
Estudi i treball autònom	100,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	64,00	0
TOTAL	350,00	

METODOLOGIA DOCENT

Classes presencials de teoria.

Explicació dels continguts bàsics de l'assignatura. S'utilitzen recursos didàctics habituals com ara presentacions, imatges de diferents ambients, gràfics i esquemes. Tot el material utilitzat a l'aula està a disposició de l'alumne a l'aula virtual. D'altra banda es remetrà l'alumne a la lectura de bibliografia específica per complementar la informació proporcionada a classe.

Treball de camp.

Es realitzaran 1-2 sortides de camp. Aquesta activitat està principalment orientada a posar l'alumne en contacte amb la realitat del medi ambient físic mediterrani.

Lectures de textos.

Es realitzaran lectures de textos, documents i plans de manera individual, en uns casos prèviament a la classe i en altres a posteriori, per a la millor comprensió de la classe, per facilitar la participació i debat i per a la possible realització de treballs escrits.

Treballs individuals escrits

A partir de la lectures de textos sobre alguns dels aspectes del temari. En l'Annex de Programació anual s'especificarà el contingut, format i condicions.

Treball en grup :

Es realitzarà en grups de 3 o 4 persones i es tracta d'aplicar tots o una part dels conceptes estudiats en l'assignatura a un espai territorial concret.

En l'Annex de Programació anual s'especificarà el contingut, format i condicions.

tutories :

Les tutories seran de dos tipus : individuals per aclarir conceptes i ajudar al coneixement teòric, i en grups per orientar en la realització del treball pràctic.

AVALUACIÓ

La qualificació final es sustentará en els següents ítems:

- Assistència continuada a les classes presencials (mínim del 80% d'assistència).
  - assistència i participació en les sortides de camp (obligatòries).
- Participació en les classes i coneixement de les lectures obligades.
  - Treball / us individuals escrits.
  - Treball en grup.
  - Presentació oral del treball.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- IPCC, 2013: Summary for Policymakers. In: Climate Change 2013: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Stocker, T.F., D. Qin, G.-K. Plattner, M. Tignor, S.K. Allen, J. Boschung, A. Nauels, Y. Xia, V. Bex and P.M. Midgley (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA.
- Holden, J. (2008): An Introduction to Physical Geography and the Environment. Pearson

- Global Commission on Adaptation (2019): Adapt Now: a global call for leadership on climate resilience, World Resources Institute, September, 2019.pdf
- Davidson-Arnott, R. (2012): An introduction to coastal Processes and Geomorphology, Cambridge University Press 458 p.
- Esteban, Juli (2003): La ordenación urbanística: concepto, herramientas y prácticas. Barcelona, Electa, 377 p
- Indovina, Francesco (Coordinador) (2007): La ciudad de baja densidad. Barcelona, Diputació de Barcelona, Col·lecció Estudis, 540 p.
- Farinós, J. (2008a): Gobernanza territorial para el desarrollo sostenible: Estado de la Cuestión y Agenda, Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles, nº 46, págs. 11-32. <http://age.ieg.csic.es/boletin/46/02-GOBERNANZA.pdf>

Complementàries

- Charlton, R. (2007): Fundamentals of Fluvial Geomorphology. Routledge, introductions to environment series, Taylor & Francis Group.
- Ernst, W.G. ed (2000): Earth Systems: processes and issues. Cambridge: Cambridge University Press.
- Grove, A. T. and Rackham (2001): The nature of Mediterranean Europe. An Ecological History. Yale University Press 384 pp.
- Olcina Cantos, J. (2020) Clima, cambio climático y riesgos climáticos en el litoral mediterráneo español. Oportunidades para la geografía. Documents d'Anàlisi Geogràfica, vol. 66 nº 1, 159-182. Disponible en: https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/102007/1/2020_Olcina_DAG.pdf
- Parsons, A.J. (1989): Hillslope Form. Routledge. 212 p.
- Smithson, Addison, K. & Atkinson, K. (2008): Fundamentals of the Physical Environment. Routledge introductions to environment series. London and New York. (4° Edición).
- Strahler, A.N. y Strahler, A. H. (1989) Tercera Edición: Geografía Física. John Wiley & Sons, Inc. Ediciones Omega (en España).
- Young, A. (1972) Slopes. Oliver & Boyd. 288 p
- García Bellido. Javier (1998): Excepcionalidad del urbanismo español: su anatomía comparada con el contexto europeo, Obras Públicas. Revista del Colegio de Ingeniero de Caminos, Canales y Puertos, 43, 92-103.
- Fernández, Gerardo Roger (2008): Urbanismo y financiación local, Papeles de Economía Española, , 115, 212-224
- Monclús, Javier (Editor) (1998): La ciudad dispersa. Suburbanización y nuevas periferias. Barcelona, Centro de Cultura Contemporànea de Barcelona, 223 p.
- La ciutat compacta, la ciutat difusa, Papers, nº 36 (maig 2002), Institut d'Estudis Metropolitans, Barcelona.

- Farinós, Joaquín (2010): Bases, métodos e instrumentos para el desarrollo y la cohesión territoriales. Diagnóstico y propuestas para el debate y la acción, en FARINÓS, J., ROMERO, J. y SALOM, J. (eds.) Cohesión e Inteligencia Territorial. Valencia, PUV / IIDL, Colección Desarrollo Territorial, nº 7.
- Farinós, J. (2008b): Inteligencia para la gobernanza territorial, en De Souza, A. y Simancas, M.R. (coord.) Sociedad civil organizada y desarrollo sostenible en Sociedad civil organizada y desarrollo sostenible. Santa Cruz de Tenerife, Gobierno de Canarias, págs. 19-33.
- Olcina Cantos, J.; Rullán Salamanca, O. (2017) "Consecuencias ambientales de la actividad económica", en Geografía Humana de España / Romero, J. (coord.). Valencia, Ed. Tirant Lo Blanch, pp. 526-641. ISBN: 978-84-16786-65-7.
- Farinós, Joaquín. Y ROMERO, Juan (2007): El gobierno del desarrollo territorial sostenible. A modo de presentación, en FARINÓS, J. y J. ROMERO (Eds.) Territorialidad y buen gobierno para el desarrollo sostenible. Nuevos principios y nuevas políticas en el espacio europeo. Valencia, PUV / IIDL, Colección Desarrollo Territorial, nº 2, pp. 11-18.
- Hildenbrand Scheid, Andreas (2007): Tres propuestas para una relación efectiva entre las escalas regional y local en materia de Ordenación del Territorio, en Farinós, J. y J. Romero (Eds.), op. cit., pp. 147-189.
- Miró, J.J., Estrela, M.J., Caselles, V., Gómez, I. (2018). Spatial and temporal rainfall changes in the Júcar and Segura basins (1955-2016): Fine-scale trends. *International Journal of Climatology*, 1-24. DOI: 10.1002/joc5689